

1980-81 Lt - SjpN:s yttrande nr 1.

SJÄLVSTYRELSEPOLITISKA NÄMNDENS YTTRANDE
nr 1/1980-81 över landskapsstyrelsens vid
landstingsåret 1980-81 enligt 32 § lands-
tingsordningen avgivna redogörelse.

Landskapsstyrelsen har till självstyrelsepolitiska nämnden lämnat i 32 §
landstingsordningen förutsatt redogörelse avseende perioden 1.11 1979 -
31.10 1980.

Självstyrelsepolitiska nämnden har över redogörelsen hört lantrådet Folke
Woivalin, vicelantrådet Ragnar Erlandsson och näringschefen Tor Mattsson.

Över redogörelsen har nämnden beslutat avge yttrande som samtidigt med
redogörelsen överlämnas till landstinget.

Beviljande av åländsk hembygdsrätt.

Självstyrelsepolitiska nämnden behandlade i sitt yttrande över föregående
redogörelse relativt ingående de till frågan om beviljande av hembygds-
rätt anknutna frågeställningarna som då aktualiserats i anledning av högs-
ta förvaltningsdomstolens beslut i ett konkret fall. I yttrandet fram-
fördes därvid nämndens åsikter ifråga om tolkningen av lagstiftningen
särskilt när det gäller språkraven sett mot bakgrunden av självstyrel-
sens tillkomst och motiveringarna till självstyrelselagen. Nämnden ut-
talade sitt stöd för de principiella och juridiska synpunkter som land-
skapsstyrelsen anfört till grund för sitt ställningstagande i ärendet
och förutsatte att därvid angivna riktlinjer skulle iakttas i avvaktan
på de ändringar i gällande lag som kunde prövas erforderliga för att
säkerställa hembygdsrättsinstitut såsom ett instrument för nationalitets-
skyddet.

Ifråga om språkraven kan ytterligare framhållas att landskapsstyrelsen,
i avsikt att så långt som möjligt kunna lägga objektiva normer till
grund för beslut om hembygdsrätt, utfärdat närmare direktiv för bedöm-
ningen av språkkunskaperna.

Förslag till nordisk språkkonvention.

Utöver landskapsstyrelsens redogörelse för ärendet kan framhållas att språkkonventionen behandlats i Nordiska rådets juridisk utskott. Utskottet har därvid klart uttalat sig för att språkkonventionen kan gälla inom landskapet Åland endast såvitt landstinget ger sitt bifall.

Ålands representation i Nordiska rådet.

Förslaget om självständig representation för Färöarna och Grönland i Nordiska rådet har lett till tillsättande av en särskild kommitté med uppdrag att utreda samtliga de självstyrande områdenas ställning inom rådet. I kommittén ingår representanter för Nordiska rådets presidium samt för de nordiska ländernas regeringar, vilka undertecknat Helsingforsavtalet. Då en ändring av avtalet kan tänkas bli följden av utredningen har endast de avtalsslutande parterna ansetts kunna ingå i kommittén. Däremot förutsättes att Åland liksom Färöarna och Grönland fortlöpande skall ges tillfälle att följa arbetet inom kommittén och där bli hörda.

Den åländska inställningen i frågan har vid olika tillfällen framförts av landskapets representanter i Nordiska rådet. Därvid har framhållits att landskapet Åland stöder principen om självständig representation för såväl Färöarna och Grönland som för landskapets egen del. Däremot har ett förverkligande av detta ställningstagande inte bedömts som särskilt brådskande. Motiven härtill har varit att landskapets representation inom ramen för Finlands delegation fallit väl ut. Självstyrelsepolitiska nämndens uppfattning är dock att Ålands möjligheter att följa med arbetet inom rådets olika organ och där direkt medverka även vid beslutsfattandet bör förstärkas.

Radio- och TV-frågan.

Självstyrelsepolitiska nämnden har, utöver vad som anförs i redogörelsen, erhållit uppgifter angående nuläget ifråga om remissbehandlingen i riksinstanserna av förslaget till överenskommelseförordningen. Enligt nämndens uppfattning finns det anledning att tills vidare avvakta resultatet av denna remissbehandling.

Transportkostnaderna till Åland.

Självstyrelsepolitiska nämnden noterar att den i redogörelsen nämnda arbetsgruppen med uppgift att utarbeta grunder för disponering av transportstödsmedlen påbörjat sitt arbete. Samtidigt konstaterar nämnden att landstingets beslut beträffande användningen av det i ordinarie årsstaten för 1981 upptagna anslaget för stöd till varutransporter mellan riket och Åland förutsätter att utlåtande inhämtas av självstyrelsepolitiska nämnden. Landstinget har i samband därmed även uttalat önskemålet att landskapsstyrelsen skulle påskynda arbetet i arbetsgruppen. Med hänvisning härtill och i avvaktan på resultatet av utredningsarbetet har nämnden inte funnit anledning att i detta skede anföra något ytterligare.

Jordbruksstödet.

Landskapsstyrelsen har, enligt redogörelsen, aktualiserat diskussionerna om en reglering av behörigheten rörande det prispolitiska stödet för jordbruket. Frågeställningarna i ärendet behandlades i landstinget senast år 1975 i samband med framställningar från landskapsstyrelsen med förslag till landskapslag om lantbruksinkomsten (Nr 45 och 55/1974-75). Framställningarna hade föregåtts av dels underhandlingar med jord- och skogsbruksministeriet och dels beredning i en av landskapsstyrelsen tillsatt arbetsgrupp (Bet. 1975:7).

Lagframställningen avsåg att i form av blankettlag antaga i riket då gällande lag och förordning om lantbruksinkomsten. Det vid denna tidpunkt gällande systemet tillämpas fortsättningsvis baserat på en lag från 1977 (FFS 1102/77).

Riksförfattningarna stadgar om stabilisering av lantbruksinkomsten samt styrning och balansering av lantbruksproduktionen genom åtgärder i syfte att utveckla inkomsten av lantbruket så, att de som idkar lantbruk får en rättvis andel av levnadsstandardens allmänna utveckling. På basen av förhandlingar mellan statsrådet och lantbruksproducenternas organisationer fastställer statsrådet riktpolis på centrala lantbruksprodukter, priskompensationer i form av närmast regionala prispolitiska stöd samt andra åtgärder, även sådana av socialpolitisk natur. I systemet ingår även exportfrämjande åtgärder liksom å andra sidan vissa regleringar av importen.

Totalt ingår de jordbrukspolitiska avgörandena i en mångfald lagar av olika karaktär varav i landskapsstyrelsens redogörelse ingår vissa exemplifieringar.

Ifråga om lagstiftningsbehörigheten anfördes i framställningen år 1975 följande, vilket självstyrelsepolitiska nämnden finner anledning att citera, nämligen,

"Enligt 11 § 2 mom. 1 punkten självstyrelselagen hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet frågor som rör utom annat sådan reglementering av näringslivet som under rådande av ekonomisk kristid framkallade undantagsförhållanden är nödvändiga och förutsätter enhetlig reglering i hela riket. Den inkomstreglering av lantbruksnäringen som sker genom lagen om lantbruksinkomsten har icke tillkommit 'under rådande av ekonomisk kristid framkallade undantagsförhållanden', varför den ej i stöd av sagda lagrum kan anses tillhöra rikets lagstiftningsbehörighet.

I lagen om lantbruksinkomsten förutsatt förhandlingsförfarande uppvisar flere gemensamma drag med kollektivavtalsförhandlingar. Då lantbruksprisavtalen icke reglerar förhållande mellan arbetsgivare och arbetstagare kan dessa avtal icke hänföras till kollektivavtalslagstiftning. Kollektivavtalen är dessutom privaträttsliga medan lantbruksavtalen är offentligrättsliga, d.v.s. dessa avtal är förutsatta i lag och har icke tillkommit på frivillig väg.

Enligt 13 § 1 mom. 8 p. tillkommer landstinget lagstiftningsbehörigheten, då fråga är om jordbruk, boskapsskötsel, skogsbruk och jordbrukets övriga näringar. Stadgandena i lagen om lantbruksinkomsten och de olika stadgandena i statsrådsbeslut om vissa stöd till jordbruksnäringen, kan således hänföras till jordbruk och boskapsskötsel, varför ifrågavarande lagstiftning helt och hållet faller under landskapets behörighet. De lantbruksprispolitiska avtal som årligen förhandlas fram mellan representanter för statsmakten och de centrala jordbrukarorganisationerna är sålunda därför icke gällande på Åland och berövar icke landskapet rätten att lagstifta inom området ifråga."

Lagförslaget vann dock inte stadfästelse. Högsta domstolen som 27 november 1975 avgav utlåtande i ärendet kom, med åberopande av i huvudsak samma stadganden som i motiveringen till framställningen, till slutsatsen att "Sålunda måste med tillämpning av de grundsatser 11 § självstyrelselagen bygga på ifrågavarande lagstiftning om lantbruksinkomsten bedömd såsom en helhet, ehuru däri förutsättes även sådana stödåtgärder, vilka i och för sig kunde omfattas av landstingets kompetens, med stöd av 11 § 2 mom. 20 punkten självstyrelselagen hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet."

Självstyrelsepolitiska nämnden konstaterar rent allmänt att frågorna om såväl behörigheten som den administrativa handläggningen av de till lantbruksnäringen anknutna stödformerna fordrar klarläggande i och för gränsdragningen mellan rikets och landskapets myndigheter.

Högsta domstolen har anfört att rättsområdet ifråga inte förutsatts vid stiftandet av självstyrelselagen men därvid, av allt att döma, inte i högre grad tagit hänsyn till varken de direkta stadgandena eller motiven till självstyrelselagen och dess bestämmelser om lagstiftningsbehörigheten i frågan om jordbruk.

Enligt självstyrelsepolitiska nämnden innebär dock stadgandet i 13 § 1 mom. 8 punkten i självstyrelselagen att jordbruket och dess binäringar i sin helhet är att hänföra till landskapets kompetens oberoende av om de rättsnormer som reglerar området är av privaträttslig eller offentlig-rättslig natur.

Självstyrelsepolitiska nämnden har ej heller i förarbetena till självstyrelselagen funnit stöd för att ifrågavarande lagstiftning i dess helhet vore att hänföra till rikets kompetens.

Med hänvisning härtill omfattar nämnden landskapsstyrelsens strävan till en uppgörelse som tillgodoser landskapets lantbrukspolitiska intressen med tillbörligt beaktande av kompetensfördelningen enligt självstyrelselagen. Enligt nämndens uppfattning talar starka skäl för att ett nytt lagstiftningsinitiativ borde övervägas.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår självstyrelsepolitiska nämnden

att Landstinget måtte bringa självstyrelsepolitiska nämndens yttrande till landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn den 12 februari 1981.

På självstyrelsepolitiska nämndens vägnar:

Olof Jansson
talman

Henrik Gustafsson
sekreterare.

Närvarande i nämnden: ordf. talmannen Olof Jansson, viceordförande, vtm K.-G. Fagerholm (delvis), vtm J.-E. Lindfors (delvis), Sundback (delvis) samt ersätt. Roger Jansson, Sagulih, Boman och A. Häggblom (vardera delvis).